

байланысы бар сигналдарға реакциясы артады. Егер оның салдары дамудың аймақтық және мәдени-тарихи ерекшеліктерінің эрозиясы болмаса, интеграцияны құптауға болады.

Әдебиеттер

1. Автоматизированные информационные технологии в экономике: Учебник/ Под ред. Г.А.Титоренко. – М.: ЮНИТИ, 1998.

2. "Ақпараттық Қазақстан - 2020" мемлекеттік бағдарламасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 8 қаңтардағы №464 Жарлығымен бекітілген.

3. ҚР Ақпараттандыру туралы 11.01.2007 ж. Заңы (29.12.2014 ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен) 11-13-бап.

4. Жаманқарин М.М., Макенова М. х. Қазақстандағы ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы // Жас ғалым. — 2015. — №4. — Б.175-176.

Жалғасбаева У.О., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., профессор, ХАА академигі Ержанова С.К.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КӘСІПКЕРЛІКТІҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ФОРМАЛАРЫ

Қазақстан Республикасының нарықтық экономикаға өтуі, өмірде бірқатар ұйымдастыру заңға сәйкес формаларын тудырды, бұлар жобалау-директивті экономикаға жат. Нарық экономикасы дамыған елдерде және біздің Республикамыздағы кәсіпкерліктің ұйымдастыру-құқылы формаларын саралауда, біздің бизнестік ұйымдастыру формаларының шетелдіктерге жақындауын байқауға болады. Сонымен қатар елеулі айырмашылықтар да бар, ол біздің еліміздің нарықтық қатынасқа өту кезеңінің өзіндік ерекшеліктерімен түсіндіріледі. Біздің елімізде кәсіпкерліктің ұйымдастырушылық – құқықтық формалары жекеменшіктің пайда болудағы түрлі формаларының әсерімен қоса басқа да факторлар масштабтылық, қызметтің көрінісі, басқару сипаттамасы, жауапкершілік дәрежесі арқылы да қойылады.

Бұрынғы кеңес экономикасы жағдайында кез келген кәсіпорын мүліктік оңашаланған шаруашылық бірлік ретінде қарастырылып келген және мұндай бірліктер арасындағы қарым-қатынастар бірлескен орталықтандырылған мемлекеттік регламентпен анықталды және олардың қарым-қатынастарының құқықтық тәртіпті белгілеудің қажеттілігі болмаған. Нарықтық экономиканың аралас типіне өтуде бірінші қатарға кәсіпкерлік құқық проблемасы, кәсіпкерлік құрылымдардың ішкі және сыртқы реттелуінің жағдайы, олардың әрекеті мен ұйымдастыру тәртібі қойылды. Сондықтан кәсіпкерлік бойынша Қазақстандық заң шығарушылық бірқатар кәсіпкерлік қызметтің ұйымдастырушылық-құқықтық формаларының барын көрсетеді. Сипаты бойынша шетелдердің бизнес дамуының ұйымдастырушылық формасына

қарағанда, жекелегенде, АҚШ-да бизнестің негізгі төрт түрі: жеке кәсіпкерлік, серіктестік, корпорация және S-корпорация бар.

Республикадағы жекеменшік және кәсіпкерлік қызмет туралы заңды қабылдау кәсіпкерліктің ұйымдастырушылық-құқықтық ұғымға, әрқайсысының атына бірдей мазмұнын анықтай отырып, нақтылық пен айқындық енгізді.

Бүгінгі таңда Қазақстанда кәсіпкерліктің ұйымдастырушылық-құқықтық формаларының мына түрлері: дербес серіктестік, біріккен кәсіпорын, шаруашылық серіктестік (толық, коммандитті, шектеулі серіктестік), корпорация кең етек алуда. Арнайы әдебиетте кәсіпкерліктің ұйымдастырушылық-құқықтық формасының әрқайсысының құрамы толығымен көрсетілгендіктен, біз тек ел экономикасында серпінді үрдістерге байланысты өзгерістерге тоқталамыз.

Кәсіпкерліктің әрбір аталған ұйымдастырушылық-құқықтық формалары экономикадағы жаңа интегративті құрылымның пайда болуына базис құрайтын шаруашылық жүйе болып табылады.

Тәжірибе көрсеткендей, іскерлікті ұйымдастыру формасының ешқайсысы өзінің күшті және әлсіз жақтарына қарай әмбебап болып табылмайды. Олардың әр қайсысының күнделік деңгейінен алғанда қаржыны өсіру қабілеттілігі, жауапкершілігі, бақылау қызметінің ұзақтығы, салық салу артықшылықтары мен кемшіліктері болады. Мысалы: жеке кәсіпкерлік қарапайымдылық пен бизнесті бақылау артықшылығы болып табылады. Ал серіктестікте бұл артықшылық былай білінеді: ол әрекетінің және корпорацияның шектеусіз өмірінің нәтижесіне шектеулі жауапкершілік ұсынады. Кемшіліктерге тоқталатын болсақ, жеке кәсіпкерліктің негізгі кемшілігі капиталды өсірудің төмен қабілеті болып табылады. Серіктестіктің негізгі кемшілігі ретінде барлық серіктердің кәсіпорынның міндеттері мен қарыздарының біріккен жауапкершілігі және серіктестіктің әрбір қатысушысының салық салу кірісінің құрамына кіріс пен шығыс енеді. Корпорация негізгі кемшілік ретінде "екі есе салық салу" болып табылады.

Қорытындылай келе, бизнесті ұйымдастырудың кеңінен таралған түрі ретінде біріккен кәсіпорындарды құруға және дамытуға баса назар аударған жөн. Өйткені мұндай кәсіпорындар еліміздегі сыртқы экономикалық қызметтің қарқынды дамуына септігін тигізетін субъектілердің бірі болып табылады. Осыған байланысты біріккен кәсіпорындар шетелдік капиталдың қатысуымен құралады деген түсінік айтылуда. Шындығына келгенде, біріккен кәсіпорындарды шетелдік капиталдың қатысуынсыз-ақ құруға болады.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасында кәсіпкерлік қызмет үшін жағдайды жақсарту жөніндегі түбегейлі шаралар туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 27 ақпандағы № 757 Жарлығы.

2. Джейми, С. Уолтерс. Качественная эволюция малого бизнеса. 4 ключа к успеху без необходимости расширения компании / Джейми С. Уолтерс. - М.: Баланс Бизнес Букс, 2017. - 296 с.